

## شاهنامه‌سرایی و گامی در تاریخ معاصر شهرستان دیلم

○ شاهنامه‌سرایی و گامی در تاریخ معاصر شهرستان دیلم  
○ تألیف: الله کرم لیراوی  
○ ناشر: شروع، چاپ اول، تابستان ۱۳۸۱

کتاب شاهنامه‌سرایی و گامی در تاریخ معاصر شهرستان دیلم، نوشته آقای الله کرم لیراوی، فرزند مرحوم موسی لیراوی است. این کتاب دربردارنده مباحث جغرافیایی، تاریخی، ادبی، اجتماعی و... است و می‌توان در آن اعلام رجال، اسامی اماکن، ابنیه و آثار و اماکن تاریخی، امامزاده‌ها، نام طوایف و... را که مربوط به منطقه دیلم است، به دست آورد. در مجموع این کتاب، جنگ عظیمی از مباحث و مطالب و موضوعات گوناگون راجع به لیراوی و مرکز آن بندر دیلم به شمار می‌آید. نیز در حدود نیمی از کتاب به حماسه‌ای منظوم مربوط به جدال خوانین محلی اختصاص دارد بخش اعظم کتاب، نتیجه تلاش و کوشش مؤلف در مشاهده محیط پیرامون خویش است. نیز او به منابع و آثار مکتوب بسیاری مراجعه نموده و کوشیده است، دیده‌های خود را با مستندات همراه سازد. اسناد و مدارک و عکس‌هایی نیز در پایان کتاب، گنجانیده شده که مربوط به مطالب متن می‌باشد.

متأسفانه این اثر که حاصل تلاش و کوشش بسیار است از نظر کتاب‌آرایی و نیز فصل‌بندی و به طور کل آنچه که لازمه دسترسی ساده و آسان به مطالب کتاب است، به درستی فراهم نیامده است. امید است که مؤلف محترم، در چاپ بعدی، این اشکالات را برطرف نماید.

بندر دیلم، یکی از بنادر استان بوشهر است. این بندر، مرکز ناحیه‌ای به نام لیراوی است که در اصل باید آن را «لیراوی دشت» نامید. زیرا لیراوی دیگری موسوم به «لیراوی کوه» در استان کوه‌گیلویه قرار دارد. پس از مهاجرت، طوایفی از لیراوی کوه به ناحیه ساحلی، این منطقه به لیراوی دشت موسوم شده است. موقعیت دشت لیراوی، چنان است که میان دشتستان و خوزستان واقع شده، نیز یک سمت آن (شرق) به کوه‌گیلویه و سمت غرب آن به خلیج فارس می‌پیوندد. در اینجا بنادر تاریخی مهربان نیز قرار داشته است. این کتاب کوشیده آثار تاریخی و سوابق باستانی این منطقه را شناسایی و معرفی کند. نیز ادامه بحث را به تاریخ معاصر این ناحیه بکشاند. چنانچه در عنوان کتاب آمده، بخشی از آن، اشاره به حماسه‌ای منظوم است که شاهنامه بدان اطلاق شده و بدین ترتیب سبک و عنوان را از حکیم توس ابوالقاسم فردوسی اخذ کرده است. سراینده این منظومه حاج محمد علی صادقی است. در این منظومه به شرح جدال میان آقاخان لیراوی و کرم‌الله خان لیراوی، از خوانین منطقه طی ۲۰۰۵ بیت، پرداخته شده است.

لازم به ذکر است که شاهنامه‌خوانی، سنتی دیرین نزد مردم کوه‌گیلویه و نیز مردم دشتستان بوده است و این اثر که به فارسی دری سروده شده، گویای سنت فرهنگی دیرپای مردم لیراوی و انس و علاقه‌مندی آنان به حماسه‌های ملی است. از خلال مطالب این کتاب، می‌توان به نکات بسیاری راجع به این بخش از سواحل خلیج فارس پی برد و بدون شک، حاصل تلاش نویسنده محترم، دستمایه بسیار خوبی برای محققینی است که می‌خواهند به تحقیق و تألیف درباره این ناحیه بپردازند.

و ابوالعباس تاش، سومین دوره سپهسالاری ابوالحسن سیمجوری، سرانجام سپهسالار و قضاوت درباره ابوالحسن سیمجوری مورد بررسی قرار گرفته است. ابوالحسن سیمجوری که نزدیک به سی سال مقام سپهسالاری خراسان را به عهده داشت، دسیسه کاری زبردست و به کیاست و دوراندیشی معروف بود. وی در امور مهم تا هنگامی که با قدرت تدبیر به حل مشکلات موفق می‌شد، به نیروی شمشیر متوسل نمی‌گردید و در مدت طولانی سپهسالاری و امارت خراسان، در استمرار قدرت و نفوذ خاندان خویش نقشی به سزا ایفا کرد.

در فصل پنجم به موضوع ابوعلی سیمجور سپهسالار گردنکش پرداخته شده که بعد از پدر با اتخاذ شیوه‌های گوناگون تا حد تأسیس سلسله‌ای مستقل پیش رفت. ابوعلی سیمجور بر پلکان پیشرفت، ابوعلی سیمجوری سپهسالار خراسان، نزاع ابوعلی سیمجوری و فایق خاصه، آغاز عصیان سپهسالار ابوعلی سیمجور، ابوعلی سیمجوری و اتحاد با بفرخان قراخانی، ابوعلی سیمجوری و اتحاد با فایق، استمداد امیر نوح از سبکتگین، ابوعلی سیمجور و جنگ رخنه، شکست ابوعلی سیمجوری در جنگ طوس، جدایی ابوعلی سیمجور، فایق، ابوعلی سیمجوری و خوارزمشاه، فرجام روزگار ابوعلی سیمجور و ابوعلی سیمجوری فرمانروایی اهل منبر و محراب از موضوعاتی است که در این فصل مورد بررسی قرار گرفته است. مؤلف در این فصل این احتمال را داده که یکی از انگیزه‌های قیام ابوعلی سیمجوری بر ضد سامانیان، تأسیس حکومت وابسته به دستگاه خلافت فاطمیان مصر بوده است. این شورش البته به نتیجه نرسیده و با از میان رفتن ابوعلی سیمجور نه تنها او مرد، بلکه ستاره اقبال خاندان سیمجوری از درخشش باز ایستاد.

فصل ششم یا فصل آخر کتاب با عنوان ابوالقاسم آخرین امیر سیمجوریان به بررسی اقدامات برادر مقتدر و کاردان ابوعلی سیمجوری اختصاص دارد. وی پس از ابوعلی فرصت یافت در عرصه رقابت‌های قدرت جویانه تکاپویی نماید اما کار از دست رفته بود، زیرا از یک سو رسوخ ضعف و فتور در دستگاه سیمجوریان، قدرت و حشمت آنان را محدود کرده بود و از سوی دیگر حریفان سیاسی و نظامی ابوالقاسم سیمجوری افرادی کارورزیده، قدرتمند و با تدبیر بودند. موضوعات این فصل به ترتیب ابوالقاسم سیمجوری و تلاش برای کسب قدرت، ابوالقاسم سیمجوری و رویارویی با سبکتگین، ابوالقاسم سیمجوری در پناه آل بویه، ابوالقاسم سیمجوری و بگتوزون، امیر محمود غزنوی و سیاست انتظار، قتل منصور، بهانه محمود، اتحاد ابوالقاسم سیمجوری با فایق و بگتوزون، ابوالقاسم سیمجوری در پناه امیر محمود، قیام منتصر، ابوالقاسم سیمجوری و منتصر، شمه‌ای درباره ابوالقاسم سیمجوری و نتیجه می‌باشد.

بخش پایانی کتاب نیز شامل شجره‌نامه سامان، شجره نامه خاندان سیمجوری، نقشه خراسان، ماوراءالنهر، سیستان، فهرست منابع و فهرست اعلام می‌باشد.

تلاش مؤلف دانشمند کتاب در تحقیق و تدوین این اثر قابل تمجید است.